

መጻኢ ዓባይ ኢትዮጵያ ናባይ ገጹ እዩ፤

ኣብዚ ዝሓላፈ መዓልታት ኣብ ኢትዮጵያ ሓድሽ ተርእዮ ከም እተኸሰተ ናይ ዓለም ናይ ሓበርሬታ መርበባት ከቃልሕኦ ቀንዮን። እዚ ድማ ቀዳማይ ሚኒስትር ናይ ኢትዮጵያ፣ ሃይለማርያም ደሳለኝ፣ ብፍቓዱ ካብ ስልጣን ክወርድ ዘሓትት ጽሑፉ፣ ናብ ባይቶ ኢትዮጵያ ከም ዘቕረበ ዝሕብር እዩ። እዚ ተረኽቦዚ፣ ኣብ ቀዳማይ ተመስጦኻ፣ ኣብ ኢትዮጵያ ጥራሕ ዘይኮነስ፣ ኣብ ኣፍሪቃ ብሓፈሻ ሓድሽ ፖለቲካዊ ባህሊ ይቕልቀል ከም ዘሎ እዩ ዘመልከት።

አቕዲምና ከንዕዘቦ ከም ዝጸናሕና፣ ነዚ ዝመሳሰል ኣብነታት፣ ናይ በዓል ጂልዩስ ኒረረ/ታንዛኒያ/፣ ኒልሰን ማንዴላ/ ደቡብ ኣፍሪቃ/፣ ብዘይ ደም ምፍሳስ ዝተፈጸመ ናይ ስልጣን ምስግጋር ተራእዮ እዩ። ብመጠኑ እውን፣ ኣብዚ ሓጺር ግዜ ዝተዓዘብናዮ፣ ብናይ ተቓውሞ ሰላማዊ ሰልፊ ጉዕዞ ዝሓልፈ፣ መጠነኛ ናይ ህይወት ሰብ ክስራታት ዘኸተለ፣ ብሰናይ ድሌት ናይቶም ካብ ስልጣን ዝለቁ መራሕቲ ዘይተሰነዩ፣ ግናኸ ብድርኪት ህዝቢ ዝተገደደ፣ ናይ ስልጣን ምቕይያር'ውን ኣብ ዚምባወ/ ሮበርት ሙጋቦ/፣ ኣብ ደቡብ ኣፍሪቃ/ ያዕቆብ ዙማ/፣ ስልጣኖም ከረክቡ ተራእዮም እዮም። ከምዚ ዝኣምሰለ ፖለቲካዊ ተረእዮ ከም ኣምር፣ ኣብታ ናይ "ደማዊ ምምሕልላፍ ስልጣን ባህሊ" ዘለዎ ክፍሊ ዓለምና ኣፍሪቃ ምቕልቃሉ፣ ከም ዓቢ ስጉምቲ ናብ "ባህሊ ሰላማዊ ምቕብባል ስልጣን፣ ማለት ህዝባዊ ስልጣን"፣ ምዃኑ እዩ ዝሕብር፣ የቐጽሎ እዩ ድማ ዘብል።

ናብታ መንቀሊ ጽሑፊይ ዝኾነት ጎረቤት ሃገር፣ ኢትዮጵያ ክምለስ። ምክንያቱ፣ ኣብ ኢትዮጵያ ዝግበር ለውጢ፣ ብኣውታ ይኹን ብኣሉታ፣ ብሓፈሻ ነቲ ዘባ፣ ብፍላይ ድማ ንሃገርና ኤርትራ ስለ ዝጸሉ። ቀጥታ ናብዚ ሕጂ ኣብ ኢትዮጵያ ተፈጠሩ ዘሎ ተርእዮ ቅድሚ ምእታወይ ግን፣ ንድሕሪት ተመሊሱ፣ ኣብ ተሞኩሪይ ዘመዝገብኩዎ፤ እሞ ምስዚ ዝኸይድ ዘሎ ተርእዮ ከዛምዶ ዝደለኹ ድሕረ ባይታ ክትንክፍ እደሊ።

እዚ ሕጂ ብዓብላሊ ደረጃ ኣብ ኢትዮጵያ ኣብ ስልጣን ዝርከብ ሓይሊ፣ ከም "ግንባር ናጽነት ህዝቢ ትግራይ", (Tigray People's Liberation Front-TPLF)፣ ብካልእ ኣጸዋውዓ ድማ ብ"ወያይ/ወያነ" ዝፍለጥ፣ ኣብ መፋርቕ 70ታት ዕጥቃዊ ቃልሲ ዘበገሰ ውድብ እዩ። ወያነ ኣብቲ ግዜቲ ከም ቀዳማይ ጸላኢ ገይሮም ዝገልጽዎ ዝነበሩ፣ ን"ህዝቢ ኣምሓራ" ከም ህዝቢ እዩ ዝነበረ። እታ ኣብቲ ግዜቲ ቀሪጸም ዝቃለሱላ ዝነበሩ ካርታ ትግራይ ድማ፣ ምስ ቀይሕ ባሕርን፣ ምስ ኤርትራን፣ ምስ ኢትዮጵያን ምስ ሱዳንን እትዳውብ ትግራይ ምዃና እዮም ዝገልጽዎ ዝነበሩ። እዚ ስለ ዝኾነ ድማ እዩ፣ ወያነ ነቲ ብኢ.ፒ.አር.ፒ (Ethiopian People's Revolutionary Party – EPRP) ዝፍለጥ ዝነበረ ኢትዮጵያዊ ውድብ፣ ካብ ዓሲምባ፣ መሬት ትግራይ፣ ክወጽእ ሓቲተሞ ምስ ኣበዮም፣ ምስዚ ሕጂ ንህዝቢ ኤርትራ ዘህልቕ ዘሎ ጉጅለ ህግደፍ ብምትሕብባር፣ ኣብ ካልኣይ መፋርቕ ናይ 70ታት፣ ብሓይሊ ብረት ካብ ትግራይ በርቑቕም ዘልገሰዎ።

እቶም ካብቲ ናይ ቅንጻላ ኩናት ዝተረፉ/ዘምለጡ ኣባላት ኢ.ፒ.አር.ፒ. ድማ፣ ናብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ እዮም ተዓቕሞም። ድሕሪ ገለ ኣዋርሕ ድማ፣ ኢ.ፒ.አር.ፒ. ቃልሶም ንምቕጻል ናብ መሬቶም ክኣትዉ ምስ ተ.ሓ. ኤ. መደብ ወጺኡ። ድሮ አቕዲምም ምስ ወያኔ ኣብ ኩናት ኣትዮም ስለ ዝነበሩ ድማ፣ ንትግራይ ክኣትዉ ከም ዘይክእሉን፣ ናብ ካልእ ቦታ ናይ ኢትዮጵያ ኣትዮም ቃልሶም ኣንጻር ድርጊ ክቐጽሉን ምስ ተ.ሓ.ኤ ምርድደኣት ተገብረ። ኣብዚ ግዜ እዚ፣ ማለት ኣብ መጀመርያ ናይ 1980 ድማ፣ ብጋሽ ገይሮም ናብ በገምድር ክኣትዉ፣ ካብቲ ዝነበርዎ መደበራት ባርካ ናብ ምምሕዳር ጋሽ ሓለፉ። ኣብዚ እዋን እዚ፣ ኣነ ኣብ ምምሕዳር ጋሽ ስለ ዝነበርኩ፣ ባዕላይ እየ ዝተቐበልኩዎም። ብእምነት ተ.ሓ.ኤ. ኢ.ፒ.አር.ፒ ኣብ ውሽጢ ኢትዮጵያ ኣትዮም ኣንጻር እቲ ናይ ሓባር ጸላኢ ዝኾነ፣

ንህዝቢ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝጭፍጭፍ ዝነበረ ስርዓት ደርጊ ክቃልሱ፣ ረብሓ ናይ ክልቲኡ ጭቁን ህዝቢ ኤርትራን ኢትዮጵያን ምዃኑ ስለ ዝተገዘበት እያ ድማ፣ ንሳቶም ናብ ድሑን ቦታ ናይ ኢትዮጵያ ኣትዮም፣ ኣንጻር ስርዓት ደርጊ ቃልሶም ክቕጽሉ ኣብ ጉዕዞም ክትትሓባበርም ዝወሰነት። ወያኔ ግን በቲ ተግባራት ናይ ተ.ሓ.ኤ. ሕጉሳት ኣይነበሩን። ምክንያቱ ናይዚ ድማ፣ ወያኔ ኣብቲ ግዜ'ቲ ርሱን ጽልኢ ኣብ ልዕሊ ኢ.ፒ.አር.ፒ. ስለ ዝነበሮም፣ "ንሕና ዘጥፋእናዮ ውድብ፡ ተ.ሓ.ኤ. እንደገና ህይወት ተልብሶ ኣላ" ዝብል መዐቀኒ ስለ ዝነበሮም እዩ። እዚ ስለ ዝኾነ ድማ፣ ኢ.ፒ.አር.ፒ. ብሓገዝ ሰራዊት ተ.ሓ.ኤ. ተከዘ ቆሪጹ መሬት በገምድር/ኢትዮጵያ ምስ ረገጸ፣ ሰራዊት ወያኔ ኣቐዲሙ ኣብ መሬት በገምድር/ ወልቃይት/ ኣድብዩ ብምጽናሕ፣ ንኻልኣይ ግዜ፣ ኣብ መንጎ ወያኔን ኢ.ፒ.አር.ፒን ደማዊ ኩናት ተኻየደ። ሰራዊት ወያኔ ድማ ንኢ.ፒ.አር.ፒ እናሰዓበ፣ ክሳብ ናብ ጎብ ራስዳሻን ዝስቀል ሃደኛም። በዚ ድማ ምስታ፣ ሰራዊታ ኣብ ውሽጢ ትግራይ ከይተረፈ ብምልኣኽ፣ ኣብ 1975/76/ ኣብ ናቶም ተመኩሮ ምዕባይ ዓቢ ግደ ዝተጻወተት ውድብ ተ.ሓ.ኤ.፣ ኣብ ቂም ኣተወ። ኣቐዲሞም ውን፣ ብደብ ብምስባብ፣ ምስ ተ.ሓ.ኤ ኣብ ምስሓሓብ ክኣትዉ ጸኒሖም እዮም። በዚ ጉዳይ እዚ ንምርድዳእ ከም ሸማግላ ካብ ዝተላእኩ ተጋደልቲ ተ.ሓ.ኤ. "ተባሪቕና" ብዝብል ምስምስ 2 ተጋደልቲ ተ.ሓ.ኤ. ቀንጺሎም ነይሮም እዮም። ብዝን ክንድዝን እቲ ዝምድና እናሓርፈፈ ኣብ ዝኸደሉ ዝነበረ እዋን እውን፣ ኣብ 1979 ወያኔ ነቲ ተ.ሓ.ኤ. ኣብቲ ነጻ መሬት ኤርትራ የዕቀሓትሎም ዝነበረት ንብረቶም፣ ሙብዛሕትኡ ናይ ጸርግያ መሳርሒ መካይን፣ ብመሪሕነት ሓድሽ ዝተባህላ ኣባል መሪሕነቶም፣ ካብ ተ.ሓ.ኤ. ስሒቦም/ወሲዶም ናብ ሱዳን የእትዮም እዮም። ድሕሪ እዚ ኩሉ ገልጠምጠም ዝመልኦ ዝምድና ሓሊፉ፣ ናይ ፍትሕ ጉዕዞ ምስ ተ.ሓ.ኤን ምስ ኣኸተሙ እዩ ድማ፣ ወያኔ ነቲ ብጉጅላ ኢሳያስ ንኢ.ፒ.አር.ፒ. ንምድምሳስ ዝተገብረሎም ልቓሕ ንኸመልሱ፣ ንተ.ሓ.ኤ. ንምህራም ምስ ጉጅላ ኢሳያስ ኣብ ሳሕል ከይዶም፣ ኣንጻር ተሓኤ ዝኣደመ ውዲት ዝኣተወ። እቲ ነዚ ንኸገብሩ ዘበገሶም፣ ብመሰረት ጭቡጥ ሓበሬታ ዝተረጋገጸ ድማ፣ ወከልቲ ክልቲኤን ውድባት ኣብ ሳሕል ተራኺቦም **"ተ.ሓ.ኤ. ሃገራዊ ውድብ ኣይኮነን፣ ስለዚ ክጠፍእ ኣለዎ"** ኣብ ዝብል መዐቀኒ ስለ ዝተሰማምዑ ምንባሩ ይሕብር። ነዚ ንረብሓ ህዝቢ ኤርትራ ዘይጠመተ፣ ንብሕትና ስልጣን ቀዳማይ ቦታ ዝሃበ ፖለቲካዊ መዐቀኒ ብምምርኳስ ድማ፣ ኣብ ርእሲ እታ፣ ብኸመይ ጸላኢ ይዳኸም ኣብ ዝብል ሃገራዊ ስትራቴጂ ተመርኩሳ፣ ሰራዊታ ካብ ኣሞላጅር፣ ምሉእ ደቡብ ዝሸፈነ፣ ክሳብ ዓሰብ፣ ብሰሜን ድማ ክሳብ ሳሕል ዘርገሐ፣ ጸላኢ ኣብ ምምካት ትቃለስ ነበረት ውድብ ተ.ሓ.ኤ.፣ ብኸልተ ግንባር፣ ማለት ብግንባር ባድመ/ወይኔ/፣ ብግንባር ሳሕል/ሻዕብያ/ ሃንደበታዊ ኩናት ብምክፋት፣ ንኣስታት ሓደ ዓመት ዝወሰደ ኩናት ብምክያድ፣ ንተ.ሓ.ኤ. ካብ መሬት ኤርትራ ከም ትወጽእ ገበሩ።

እዞም 2 ውድባት ኣብ መሜዳኦም ስልጣን ድሕሪ ምብሓት ድማ፣ ዝምድናኦም ውልዕ ጥፍእ እናበለ ክሳብ ናጽነት ቀጸለ። ኣብዚ ዳሕረዋይ እዋንዚ እውን፣ ኣብ ውሽጢ መሪሕነት ወያኔ፣ ንጉዳይ ኢድ ኣእታውነት ኣብ ጉዳይ ኤርትራ ብዝምልከት፣ ናይ ሓላፍነት ምስክኻም ምስሕሓብ ተፈጢሩስ፣ ነቶም ንወያኔ ናብዚ "ዘይምልከታ" ዝበልዎ ኩናት ንኸትኣቱ ግደ ተጻዊቶም ዝተባህሉ ኣባላት መሪሕነቶም፣ ከም በዓል ግደይ ዘራጽዮን ዝርከቡዎም፣ ክኣስሩን ከባርሩን ተራእዩ። ነዚ ዝምልከት ጽሑፍን ቪድዮታትን እውን ዘርግሑ።

እዚ ይኹን እቲ ግን፣ ኣብ መወዳእታ ንደርጊ ክልቲኦም ብሓባር ተዓወትሉ። ስልጣን ኣብ ሃሃገሮም ሒዞም ድሕሪ ምጽናሕ ድማ፣ 1993 ጉዳይ ኤርትራ፣ ብምስ ኢትዮጵያ ትቕጽል ወይስ ናጽነት ትብል" ዝብል መስደመም ዝኾነ ምርጫ ዝሓዘ ረፈረደም ድሕሪ ምክያድ፣ ጉዳይ ኤርትራ ብ"ናጽነት" ዝብል ምርጫ ተዛዘመ። እዚ ውጽኢት እዚ፣ ብዓይኒ ህዝቢ ኤርትራ" ዘገርም ኣይነበረን፣ ከምደሲ ኣብ ውሽጢ ህዝቢ ኤርትራ፣ እዚ ከይተሓርሰ ዝተፈልጠ ውጽኢት ጥንሲ ስለ ዝነበረ።

እዚ ልዒሉ ዝተጠቐሰ፡ "ንናጽነት ትግራይ" ዓሊሙ ዝተበገሰ ቃልሲ ውድብ ወያነ እምበኣር፡ ኣብ 1987፡ ምስ ካልኣት ናይ ዓባይ ኢትዮጵያ ተቐባብቲ ውድባት ሰሚሮም፡ ስምም ናብ "ኢህወደግ" ድሕሪ ምቕያር እዮም፡ ነቲ ዘበገሶም "ናጽነት ትግራይ" ዝብል ዕላማ ኣብ ስዉርን ዕቕብን ተመዘዝ የእትዮም፡ ትሕዝቶ ቃልሶም ናብ መልክዕ ዓባይ ኢትዮጵያ ከትሕዝዎ ዝተራእዩ። ኣብዚ፡ ነቲ ዘበገሶም ዕላማ ንሓዋሩ ጉሒፈሞ እዮም ከትብል ግን ኣየድፍርን እዩ። ዕላማ ዓንቀጽ 39 እውን ነዚ ምርጫ እዚ ኣፍደገ ንክኸፍት ዝጸደቐ ክኸውን ይኸእል እዩ፡ እም እዚ ዓንቀጽ እዚ እንከላይ ንጉዳይ ኦሮም ዝምልከት ይኸውን፡

ሓቂ እዩ፡ እቲ ብስም ኢህወደግ ኣብ 1991 ኣብ ኢትዮጵያ ስልጣን ሒዙ፡ ንዓባይ ኢትዮጵያ ክመርሕ ዝጸንሐ ስርዓት፡ ኣብ ዝሓለፈ ናይ ስልጣኑ ግዜ፡ ኣብ ኢትዮጵያ ግዙፍ ናይ ፖለቲካውን፡ ምጣኔ ሃብታውን፡ ከም ሳዕቤኑ ድማ፡ ኣብ ማሕበራዊ ሜዳታት ብዙሕ ብኣውንታዊ ዝግለጽ ለውጥታት ከም ዘመዘገበ። ኮይኑ ግን እዚ ዝተባህለ ኣውንታዊ ለጥታት ክወን ሓቂ እኳ እንተኾነ፡ እቲ ኩሉ ዝተመዘገበ ለውጥታት ግን፡ ኣብ ትሕቲ ምሉእ ውሽጣዊ ህድኣትን ዕግበትን ናይ ኩሉ ህዝቢ ኢትዮጵያ ኣብ ዝሰፈነሉ ባይታ ረጊዶ ዝተረጋገጸ ኣይንነበረን። ኣብ ግዜ ምርጫታት ኮነ፡ ኣብ ድሕራኡ ዝነበረ እዋናት፡ ኣብ ውሽጢ ዝተፈላለዩ ኣካላት ህዝቢ ኢትዮጵያ፡ ብዝተፈላለዩ ደረጃ ዝግለጽ፡ ተቐውሞታት ክባራዕ ጸኒሑ እዩ። ብፍላይ ኣብ ዝሓለፈ 5 ዓመታት ድማ፡ እቲ ፖለቲካዊ ነውጺ ጫፉ ዝሃረመ እዩ ዝመስል።

እቲ ኣብዚ ዝለዓል ኣሰካፊ ሕቶ እምበኣር፡ ተርእዮታት ሶቪት ሕብረትን ዮጎዝላቭያንዶ፡ ኣብ ኣፍሪቃዊት ሃገር ክድገም ይኸእል ይኸውን፡ ወይ ድማ፡ ወያነ ነቲ ኣብ ተመዘዝ ዐቂብሞ ዝጸንሑ፡ መሰረታዊ መንቀል ዕጥቃዊ ቃልሶም ዝኾነ፡ "ናጽነት ትግራይ" ዝሕመረቱ መደበምዶ ሕጂ የቐልቐልዎም፡ እቲ ንኤርትራ ኣምሲሎም፡ ኣብ ደስቱር ናይ ረፓፕሊካዊት ኢትዮጵያ ዘጸደቐዎ ሕጊ ዓንቀጽ 39፡ ህዝቢ ትግራይ ክጥቀሙ ብማለትዶ ይግንጽልዎ ይኾነ፡ መልሲ ናይዚ ኩሉ ንግዜ ምግዳፉ ተመራጺ ይኸውን።

እቲ ኣብዚ ክብሎ ዝደለኹ ግን፡ "ወለንታዊ" ምውራድ ቀዳማይ ሚኒስትር ሃይለማርያም ደሳለኝኹ፡ ከምቲ ቃላቱን ትምኒቱን ዝኣመቶ፡ ንኢትዮጵያ ዘላቂ ፖለቲካዊ ጥዕናን ርግኣትን ዝህብዶ ይኸእል ይኸውን፡ እንታይ ዓይነት ስግኣት ንምህዳእ ወይ ንምክልኻል ኮን ይኸውን፡ እዚ ሕጂ ዝእውጅዎ ዘለዉ ናይ "ህጹጽ ኣዋጅ"፡ ብሓቂዶ እቲ ፈኸም እናበለ ክልሓምን ክግብን ዝጸንሐ ዘይዕግበት ዘበገሶ ህዝባዊ ተቃውሞታትከ ብኸምዚ ክእለ ይኸእል፡ ወይስ በዚ ዝጭኖ ዘሎ፡ ኢትዮጵያ እንደገና ናብ መዋእል ደርጊ/ ወተሃደራዊ ግዝኣት/ ክትምለስ እያ፡ ነዚ'ውን ግዜ ክምህረና ክሓልፎ እደሊ።

ኣብ ኢትዮጵያ ርግኣትን ቅሳነትን ዝሰፈኖ ሓድነት ህዝቢ ክህሉ፡ ብዘባዊ መዐቀኒ ክርእ ከሎ፡ ንጎረባብቲ'ውን ኣውንታዊ እዩ። ምክንያቱ ፖለቲካዊ ሕግም ጎሬቤት ተመሓላለፊ ክኸውን ስለ ዝኸእል፡ ልክዕ እዩ፡ ከም ስርዓት ህግደፍ ዝኣምሰለ፡ ብህዝቡ ዘይተኣማመን ዓማጺ ስርዓት፡ ንኣቕልቦ ህዝቡ ንደገ ገጹ እናጠምዘዘ፡ ዕድሜኡ ንኸኖውሕ፡ ኩሉ ግዜ ኣብ ናይ ግረባብቱ ህውከት እዩ ክነብር ዝሓልም። እዚ ድማ ብፖለቲካዊ ድንቅርና ዝተዓመተን፡ ሓልዮት ህዝቢ ዝነፈገን፡ ናይ ምልካውያን ኣተሓሳስባ ዝገዝኦ ሕልሚ እዩ። እዚ ይኹን እቲ ግን፡ ኣብ ተመኮሮ ህዝባዊ ቃልሶታት ምስ እንውከስ፡ እዚ ከምዚ ዝኣምሰለ ህዝባዊ ተቐውሞ፡ ክሳርኡ ከዓበየን፡ ደረቱ ከይሓለፈን ከሎ፡ ንድምጺ ህዝቢ ሰሚዕካ ዝግበር ለውጢ ወይ ዝውሃብ መልሲ ጥራሕ እዩ መድሃኒቱ። መራሕቲ ኢትዮጵያ እንተኾነ'ውን ጠለብ ህዝባዊ ካብ ምስማዕ ሓሊፎም ካልእ ምርጫ ከም ዘይብሎም ክግንዘቡ እዮም ዝጥለቡ ዘለዉ። ነዚ ምርጫ'ዚ ምስ ዝወስዱ ጥራሕ እዩ ድማ፡ ንሓድነት ህዝቢ ኢትዮጵያ ኮነ፡ ንህልውናኡም ኣብ ስልጣን መድሕን ክኾናም ዝኸእል፡ በሃሊ እዮም፡ ልቦና ይሃቦም ብማለት፡ ምስ ሰናይ ትምኒት ክድምድም እደሊ።

ወ/ሰላሴ ዑ. ተስፋይ